

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.143:330.341

Шнак Л. О.

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті розглянуто значення соціальної інфраструктури для регіональної економіки та країни в цілому. Визначено основні складові соціальної інфраструктури.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, людські ресурси, соціальний капітал.

ВСТУП

Інфраструктура представляється як сукупність соціальних і економічних умов, що забезпечують розвиток як усього виробничого процесу, так і певної територіально-економічної освіти.

Розвиток соціальної інфраструктури прямим чином впливає на економічні результати діяльності людини. В системі факторів, що впливають на результативність виробництва, слід враховувати умови, які визначаються соціальною інфраструктурою. Інститути соціальної інфраструктури створюють передумови для розширеного відтворення робочої сили, залучення та закріплення кваліфікованих фахівців.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження соціальної інфраструктури та її впливу на соціально-економічний розвиток регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У розумінні соціальної інфраструктури існує щонайменше два концептуальних підходи. Представники «галузевого» підходу розглядають її як сукупність галузей, підгалузей, окремих підприємств, організацій, установ, структурних елементів господарської системи, що створюють умови, необхідні для нормального життя населення, в першу чергу його працездатної частини, і сприяють тим самим розвитку виробничої сфери. Представників «діяльнісного» підходу відрізняє розуміння сутності соціальної інфраструктури як цілісної системи елементів, спрямованої на формування умов, необхідних для організації повноцінного буття людини в різних сферах і гармонійного розвитку особистості. З точки зору останнього соціальна

інфраструктура являє собою сукупність матеріально-речових елементів, що створюють і забезпечують умови для просторової і тимчасової організації життєдіяльності населення в контексті його потреб, ціннісних орієнтацій, соціальних, демографічних та інших особливостей. Соціальна інфраструктура в цьому випадку розглядається як сукупність матеріально-речових елементів, що створюють умови для організації життєдіяльності населення. У деяких джерелах соціальна інфраструктура визначається як комплекс об'єктів (підприємств, установ, організацій і споруд), які забезпечують умови функціонування суспільного виробництва і життєдіяльності населення, формування фізично та інтелектуально розвиненого, суспільно активного індивіда [2]. Можна окреслити головні ознаки виділення соціальної інфраструктури в окрему підсистему господарського комплексу: загальні умови процесу суспільного відтворення (це її функціональне призначення); складну внутрішню будову – в ній розрізняють частини, ланки, об'єкти. Основа поділу соціальної інфраструктури на частини і ланки – загальне функціональне призначення складових у процесі суспільного відтворення, тобто спрямованість об'єктів на створення умов для задоволення певного кола потреб суспільства, населення, виробництва.

У загальному вигляді соціальну інфраструктуру поділяють на соціально-побутову і соціально-культурну. Соціально-побутова інфраструктура спрямована на створення умов для відтворення людини як біологічної істоти (через побутове середовище), задоволення її потреб у належних умовах життя. Соціально-культурна інфраструктура сприяє відтворенню духовних, інтелектуальних (через культурно-освітнє середовище) і значною мірою фізичних властивостей індивіда, формуванню його як економічно активної особистості, яка відповідає певним вимогам суспільства до якості робочої сили. У складі соціально-побутової інфраструктури розрізняють такі компоненти: житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування населення, торгівля і громадське харчування, пасажирський транспорт і зв'язок для обслуговування населення тощо. Соціально-культурна інфраструктура охоплює охорону здоров'я, рекреаційне господарство, фізичну культуру і спорт, соціальне забезпечення, освіту, культуру й мистецтво, культові споруди і т. д. Соціальна інфраструктура до недавнього часу виконувала другорядну роль щодо базових галузей сфери матеріального виробництва. Виникнення елементів соціальної інфраструктури пов'язане з розвитком продуктивних сил і поглибленням суспільного поділу праці, коли природні умови виробничої діяльності доповнювалися штучно створеними, зумовленими необхідністю в підготовчो-завершальних процесах і організації обороту виробленого продукту [1].

Однак сьогодні соціальна інфраструктура перетворюється в наукомістку сферу економіки, а ряд її складових – інфраструктура торгівлі та ресторанного господарства, інфраструктура зв'язку, телебачення і радіо, інформаційна інфраструктура – за рівнем технічної оснащеності перевищують рівень цього показника в оброблювальній промисловості. Одночасно можна сказати, що освітньо-духовна складова соціальної інфраструктури стає виробником знань, які потім поширюються на всі сегменти економіки, відкриваючи перед нею нові перспективи зростання, підвищення якості та ефективності. Освіта виступає істотним чинником, який впливає на розвиток національної економіки, забезпечує її конкурентоспроможність [4].

Особливе значення соціальної інфраструктури полягає в накопиченні нематеріальних активів (людських, організаційних, управлінських), які, значно доповнюючи інвестиції в матеріальний капітал, відіграють роль стратегічного ресурсу соціально-економічного прогресу і конкурентоспроможності. Функціонування соціальної інфраструктури сприяє активізації людського фактора, а на цій основі – підвищенню ефективності суспільного виробництва.

Практика свідчить, що в населених пунктах, де добре розвинена соціальна інфраструктура, плинність кадрів, як правило, нижча, ніж в тих поселеннях, де вона відсутня. Матеріали досліджень вказують на те, що наявність соціальної інфраструктури може звести до мінімуму вплив негативних чинників на соціально-економічний розвиток в цілому, а також на стан міграційних процесів. Духовна інфраструктура, інфраструктура культури, інформаційна інфраструктура, інфраструктура побуту, торгівлі та ресторанного господарства сприяють раціональному використанню вільного часу, забезпечуючи економію праці, сприяючи відновленню працездатності. Житлово-комунальна інфраструктура суттєво сприяє зростанню ефективності виробництва. У зв'язку з цим, на думку зарубіжних дослідників, регіональна економічна політика повинна концентруватися навколо фінансової допомоги соціальній інфраструктурі [5]. Значна частина таких заходів є надзвичайно капіталомісткою, забезпечує окупність коштів протягом тривалого часу, тому частка державної участі в інфраструктурних програмах розвинених країн світу традиційно висока. Наприклад, саме розвиток соціальної інфраструктури було визначено найважливішою метою основного плану економічного і соціального розвитку Японії на 1973–1977 рр. Питання стану й розвитку соціальної інфраструктури періодично розглядаються на засіданнях Конгресу США. За даними слухань 99-го Конгресу США (1986 рік), до складу соціальної інфраструктури зараховують дороги, мости, порти, транспорт, штучні водойми і водні рекреаційні системи, природоохоронні об'єкти, парки, рекреаційні об'єкти, школи, в'язниці, об'єкти охорони здоров'я і

психіатричної допомоги, будівлі громадського призначення та урядових установ.

ВИСНОВОК

Як економічна категорія соціальна інфраструктура відображає виробничі відносини з приводу діяльності різних об'єктів, спрямовані на створення комплексу загальних умов для забезпечення економічного зростання і життєдіяльності населення країни, тобто процесу суспільного відтворення. Можливості соціальної інфраструктури в створенні цих умов залежать від потужності її економічного потенціалу, який визначається її сучасним станом і динамічністю, наявними обсягами резервів і ресурсів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Іщук С. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика) / С. Іщук ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Європейський ун-т. – Вид. перероб. і доп. – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2008. – 216 с.
2. Рибчук А. В. Глобальна виробнича інфраструктура як результат розширення інтернаціоналізації господарського життя / А. В. Рибчук // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 92–96.
3. Стадницький Ю. Розміщення продуктивних сил (теоретичні основи) : навч. посіб. / Ю. Стадницький. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
4. Суперсон В. І. Моніторинг соціально-економічного стану регіонів України з позицій розвитку її інфраструктури / В. І. Суперсон // Статистика України. – 2005. – № 1. – С. 59–62.
5. Хвесик М. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / М. Хвестик. – К. : Кондор, 2005. – 344 с.

Дата надходження до редакції – 15.04.2016 р.